



# ...I després en Planes

Només dos periodistes es van atrevir a denunciar els autors de l'assassinat dels germans Badia: Tísner i Josep Maria Planes. El primer va salvar la pell. El segon, no. Aquest reportatge ha guanyat el premi al millor treball periodístic del diari Regió 7.

**A**l fúnebre soterrani del Clínic de Barcelona l'escriptor i dibuixant Avel·lí Artís-Gener, més conegut per "Tísner", va reconèixer –més pel vestit que no pas per la persona– el cos sense vida del seu amic i periodista Josep Maria Planes. Set trets de pistola li havien reventat el parietal esquerre. Era el tràgic desenllaç d'una sentència anunciada. Era el 24 d'agost de 1936, punt final d'una batalla que havia començat uns mesos abans.

Josep Maria Planes i Martí, nascut a Manresa l'any 1907, és considerat un dels peoners del periodisme d'investigació a Catalunya. Persona inquieta i compromesa amb la realitat del seu temps, indagà en els temes més obscurs de la Barcelona republicana. A través de *La Publicitat*, diari lligat a Acció Catalana, Planes signà els seus millors escrits, darrere dels quals hi havia sempre un elaborat treball de recerca. L'abril del 1934, per exemple, publicà una sèrie de reportatges titulats *Els gàngsters de Barcelona*, un estudi acurat de les principals bandes mafioses barcelonines, que descriu les actuacions dels atracadors a sou, dels anarquistes d'acció municipal –els anomenats de les "clavegueres"–, els comunistes llibertaris, etc.

A continuació, i fruit d'aquest treball i de l'abundant informació de què disposava, Planes va publicar *L'organització de l'anarquisme a Catalunya i a Espanya*, una denúncia de l'activitat criminal disfressada dels sindicats obrers. Arran de la polseguera que aixeca-

ren els reportatges, amics i companys d'en Planes van aconsellar-li que no toqués més aquesta mena d'assumptes. Lluny de fer-ne cas, i des del "Comentari" quotidià que escrivia a la portada de *La Publicitat*, Planes va continuar denunciant tots els atemptats relacionats amb el pistolerisme urbà de l'època.

**Els reportatges de Tísner i Josep M. Planes sobre l'assassinat dels Badia provocaren una resposta irada en les planes de la 'Soli'.**

**L'assassinat del germans Badia i la guerra periodística.** El 28 d'abril de 1936, un dimarts, els germans Miquel i Josep Badia foren assassinats al carrer de Muntaner de Barcelona. Miquel Badia era el cap de les Joventuts d'Estat Català i havia dut a terme una intensa campanya per eradicar el pistolerisme urbà. La gran majoria de la gent era conscient que els anarquistes havien estat els encarregats de "fer emmudir" en Miquel, i de pas, el seu germà Josep. Es van obrir tot d'investigacions judicials sense gaire èxit. De fet el jutge Emilià Vilalta i Vidal, encarregat

de portar les diligències del cas al jutjat número 6 de Barcelona, va ser misteriosament substituït per Márquez Caballero. El relleu es va escaure en un moment de canvi de govern a Madrid, on per primera vegada hi havia, casualment, un ministre cenetista.

Unes setmanes més tard els sospitosos eren deixats anar, de manera que el cas semblava tancat. Però dos periodistes, des de les redaccions de *La Rambla* i de *La Publicitat*, no es resignaren a deixar l'afer sense resoldre. Eren en Tísner i en Josep M. Planes.

De fet, tres dies després de l'atemptat, en Planes publicà l'article "Resposta a la *Soli*", que deia: "els assassins dels germans Badia són els que fa dos anys l'amenaçaven de mort", clara al·lusió a membres de la CNT i de la FAI. En el mateix "Comentari" Planes comenta: "sóc un periodista que, potser, cometo la imprudència de dir en veu alta el que el noranta per cent dels catalans diuen en veu baixa. Nombrosos amics se m'acostaren ahir per dir-me que aquesta franquesa em pot costar cara. Potser els qui es donen per al·ludits als meus articles sabran si aquest advertiment és fonamentat".

Unes setmanes més tard, a la contraportada de *La Rambla*, hi apareixia un reportatge signat per Tísner detallant l'atemptat i aportant els noms dels quatre individus sospitosos d'haver perpetrat l'homicidi. Era un article a quatre columnes amb aquest títol llarguís-sim "L'assassinat dels germans Badia: Costa, La Fuente, Villagra-

sa i Bueno han estat alliberats pel jutge Márquez. El paper que jugaren a l'entorn de l'automòbil amb el qual es cometé l'assassinat que sembla que es vol deixar impune". Per elaborar aquest treball Artís-Gener havia comptat amb la informació privilegiada del jutge Vilalta, gràcies a l'amistat que mantenien de feia temps.

El 2 de juliol en Planes, des de *La Publicitat*, ratifica les acusacions del seu amic Tísner amb l'article "Precisions" on assegura: "Catalunya ha de saber, pesi a qui pesi, qui són els qui assassinaren els germans Badia i, sobretot, ha de desenmascarar i posar a la llum del dia l'organització criminal que s'amaga darrera els executors materials del fet". Era un nou atac frontal a l'anarquisme barceloní.

Es a partir d'aquell moment que la policia decideix d'intervenir-hi a través del secretari general de la Comissió d'Ordre Públic, Joan Francesc Vidal-Jové, que cridà en Tísner per fer-li arribar una informació segons la qual la FAI havia decidit d'eliminar aquests dos periodistes. Vidal-Jové va aconsellar-los que abandonessin el cas dels Badia. No obstant això, mentre es mantenia aquesta entrevista en Planes posava més llenya al foc amb l'article "Un altre assassinat", una nova denúncia dels anomenats "atemptats socials", típics de la Barcelona dels anys 30. Aquesta vegada es tractava de l'assassinat del gerent d'una fàbrica que mantenia un conflicte pendent amb la CNT (l'acomiadament d'uns tre-

balladors uns anys abans). Planes torna a acusar: "¿Ha de durar gaire aquesta burla tràgica? [...] ¿Fins quan la societat està condemnada a conviure amb aquest munt de folls i d'assassins? [...] ¿En el Parlament de Catalunya no s'aixecarà una veu autoritzada que cridi ben alt la indignació del país davant aquest escàndol?"

El 6 de juliol Tísner va rebre la visita, a la redacció de *La Rambla*, de Justo Bueno Fernández, el conductor del cotxe amb el qual es van escapar els autors de l'assassinat del 28 d'abril. Davant la sorpresa d'en Tísner, Justo Bueno, membre del Sindicat de Transports de la CNT, situat a la Rambla de Santa Mònica, va explicar tots els detalls del fet. Un cop acabada la narració, Bueno va assenyalar-li que, si publicava cap d'aquelles informacions, era home mort, deixant-li ben clar que l'Organització (la CNT) no tindria cap mirament a l'hora d'eliminar-lo, ni a ell ni a en Josep M. Planes. L'endemà, en una actitud clarament desafiant, *La Rambla* oferia extensa informació de l'entrevista. Però a partir d'aquell mateix moment Tísner va haver d'amagar-se perquè coneixia prou la seva condemna.

**Les amenaces de la "Soli".** El dia 7 de juliol el diari *Solidaridad Obrera* escometia Josep M. Planes per haver qualificat "de pistoleros a los obreros anarquistas de la CNT" en un dels seus articles. Des de les pàgines de la *Soli* exigien una rectificació del periodista de



*La Publicitat*, que titlaven de "invertido sexual comprobado", sota pena d'obligar-lo a "emmurdrir". La resposta d'en Planes no es féu esperar. Al cap de dos dies, el diumenge dia 9, publica "Amenaces de mort" demanant als autors de l'amenaça: "la *Soli* diu que si no rectifico 'm'obligaran a emmurdrir'. Si no ho he entès malament, això és una amenaça de mort. No conec

Josep Maria Planes fou raptat i mort quan ja vivia en la clandestinitat. Una patrulla dels anomenats "incontrolats" va entrar violentament al pis on s'amagava.

## Llengües en contacte

Uriel Weinreich

L'obra explora les possibilitats de connexió entre les diferents ciències socials, n'examina les metodologies i hi avança camins de recerca conjunta.

Trad.: Francesc Martínez  
382 pàgs. 1.950 ptes.



Bromera  
"Graella", 10

## Car all, car all, carall!!!

Francesc Ferrer Pastor

Sí antigament "carall" era una paraula impúdica, hui aquest vocable tan generalitzat en el nostre llenguatge habitual ha perdut el seu caràcter obscé. Què ha passat? Tot s'explica. Llegiu aquesta contaralla i ho sabreu.

Dibuixos: Pilarín Bayés



Denes 10 Editorial  
"Col·lecció infantil", 2

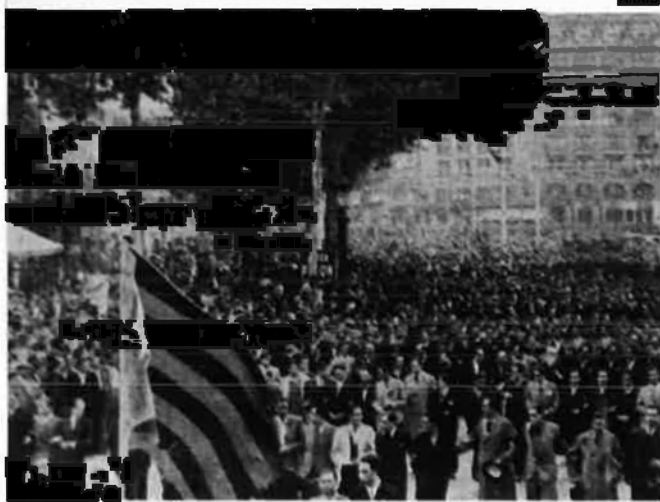
## Marieta s'enfada

Fina Masgrau  
Lourdes Bellver

Ai, ai ai!  
El joguet nou s'ha trencat.  
Marieta i Pastafi s'han enfadat.  
Es miren amb mala cara i comença la baralla...



Editorial Tàndem



Una imatge de la manifestació de condol en record dels germans Badia que se celebrà a Barcelona pocs dies després de l'homicidi. El context bèl·lic de l'època deixà el cas en via morta i als assassins lliures i impunes.

altre sistema d'obligar-me a 'emmudir'. Aquell mateix diumenge apareixien a la portada de *Solidaridad Obrera* dues columnes sobre en Tísner i en Planes, qualificats de "periodistas sin dignidad y sin vergüenza y que vomitan injurias por cuatro viles monedas. Su conducta sólo halla un símil. Es el DELA-TEU DEL AÑO 1909 el que resucita con fuerza inusitada".

Les acusacions van continuar l'endemà des de l'òrgan de la CNT en un article titulat "Contra los inductores del terrorismo blanco. Para *La Publicitat* y J. María Planas". Hi trobem un fragment que diu: "En esta situación no es de extrañar que haya en Barcelona quién esté dispuesto a OBLIGAR QUE ENMUDEZCAN [sic] los villanos que calumnian". L'article és una desqualificació constant de Josep Maria Planes, utilitzant expressions com *mediocre, irresponsable, anormal, deficiente mental o temerario*. També l'acusen d'incitar al "terrorismo blanco, al terrorismo oficial, que no por ser blanco y oficial deja de ser menos abominable que aquel otro terrorismo que se ha dado en llamar rojo". L'article, el firma A. G. Gilbert, pseudònim d'algun redactor de la *Soli*, aleshores dirigida per Liberto Callejas.

El dia 11 de juliol Planes, des del "Comentari", escriu: "Ara és qüestió de veure si guanyen els partidaris de la claredat o els de la foscor". Eren unes paraules que incitaven a un desafiament en el qual el periodista acabà mortalment derrotat. Però la revolta militar del

18 de juliol va precipitar els fets. En vist del desordre social i de l'evident aire crispat que es respirava a Barcelona, en Planes decideix d'amagar-se i demana ajuda al seu amic Josep M. de Sagarra, que li troba allotjament. Es tractava del pis de Lucien Frank, un jueu escàpol d'Hongria, i amic de Mercè Devesa, aleshores promesa d'en Sagarra. Durant l'estada en aquella pensió del carrer de Muntaner, davant la plaça d'Adrià, Planes va cometre l'error de sortir sovint al balcó per la calorada que feia aquell agost. Algú el va reconèixer.

**24 d'agost, sentència final.** Conscient que el buscaven Planes es va adreçar a casa el seu amic i pintor Francesc Fontanals. Per causes força confuses, en les quals hi havia involuntàriament implica-

**Arran de la polseguera que aixecaven els reportatges d'en Planes, amics i companys l'aconsellaren que deixés el tema.**

da la promesa d'en Josep Maria, la Lilián, de nacionalitat francesa, els faistes es van assabentar d'aquest segon amagatall. No van trigar gaire a presentar-s'hi. Era el 23 d'agost a la tarda, i en Planes cometé un error que resultà fatal: obrir la porta a aquells desconeguts. Es tractava d'una patrulla de control dels anomenats "incontrolats", molt freqüents a Catalunya, i concretament a Barcelona, durant la guerra del 36-39. Van entrar violentament al pis i van trobar el passaport d'en Planes sobre la taula del menjador. Amb la total seguretat que aquell era l'home que buscaven, se'l van endur i el van ficar en un cotxe per fer el "passeig", que en deien ells. L'automòbil es

va enfilar per la carretera de l'Arrabassada i, el dia 24 a la matinada, van disparar-li set trets de pistola a punta de canó.

Conscients del tràgic desenllaç (Francesc Fontanals n'havia donat l'avís) Ramon Peypoch, secretari d'Acció Catalana, demanà a en Tísner –que aleshores encara era a Barcelona– d'anar al Clínic a mirar de reconèixer el cos del periodista. Vestit de milicià –recordem que també era a la llista negra de la FAI– Tísner no va trigar a identificar el cadàver d'en Planes.

Les esgarries notes de premsa de l'endemà demostren fins a quin punt hi havia por de parlar del cas. *La Publicitat* es va referir a la mort d'en Planes parlant de "circumstàncies que no ens ha estat possible precisar perquè el finat feia temps que havia deixat de tenir contacte amb la Redacció". L'enterrament, al cementiri de les Corts, fou un acte discret, i només hi assistiren alguns familiars i amics del difunt.

L'estira-i-arrotonsa que havia mantingut en Planes amb l'anarquisme més radical i el testimoni d'Artís-Gener, Tísner, persona que va viure de prop els fets, deixen ben clar que es tractava d'una venjança que s'havia gestat sobretot a partir de l'assassinat dels germans Badia.

Des de sectors anarquistes s'ha volgut recordar aquell episodi com un fet emmarcat dins un període d'extremada violència urbana. La FAI volgué penjar a Planes l'etiqueta de persona a sou de les classes burgeses i d'anar contra dels interessos de la classe obrera, sense arribar a entendre que els propòsits del periodista manresà eren de denunciar el criminalisme que s'amagava darrere les organitzacions sindicals. Segurament que el gran error d'en Planes fou de no haver calibrat la força extraordinària de l'anarquisme català del moment.

El context bèl·lic de l'època deixà el cas en via morta, amb l'agregant que la memòria col·lectiva s'esfumà tres anys després, entre l'exili i l'anonimat. Al cap de seixanta anys cal recordar un dels episodis més ignorats i tràgics de la història del periodisme català.

**Jordi Finestres**